

Het voorkomen van het groen dwerggansje (*Nettapus pulchellus* Gould) in de Vogelkop (N.W. Nieuw-Guinea)

door

L. COOMANS DE RUITER

(With summary: On the occurrence of *Nettapus pulchellus* in N.W.-New Guinea)

Dit fraai gekleurde Australische dwerggansje, dat niet veel groter is dan een taling, komt, volgens MAYR's "List of New Guinea Birds" (1941), behalve in Noord-Australië, ook in Zuid-Nieuw-Guinea (van Merauké tot Port Moresby), op Buru, Ceram en Sulawési (Celebes) voor. Hieraan voegt MAYR de mededeling toe: "also reported from Lake Jamur, Geelvink Bay (BEAUFORT 1909)".

Het is mij niet duidelijk waarom MAYR dan ook niet Noord-Nieuw-Guinea als verblijfplaats van *Nettapus pulchellus* (= *Cheniscus pulchellus*) noemt. In zijn "Birds from Dutch New Guinea" ("Nova Guinea", Vol. V, Zoologie 1909) deelt DE BEAUFORT mede: "♂, ♀. Lake Jamur, where this species is very abundant. Aug. 11th. (1903). No. 671, 672." Het betreft hier dus geen waarneming, doch verzameld bewijsmateriaal.

Prof. Dr. L. F. DE BEAUFORT was zo welwillend mij enige nadere bijzonderheden over het Jamur-meer te verstrekken. Dit grote meer met een oppervlakte van ongeveer 20 km², is gelegen in de „hals", die Nieuw-Guinea ten Westen van de Geelvink Baai met de rest van het grote eiland verbindt. Het ligt in een moerassig gebied en is over grote gedeelten met riet begroeid, waardoor het enige gelijkenis met het Naardermeer heeft. Op dat meer waren zeer veel watervogels, o.a. purperkoeten, waterhoenders, reigers en enige soorten eenden. De kleine *Nettapus pulchellus* was in de met riet begroeide gedeelten talrijk. Het Jamur-meer is zeker geen bergmeer.

Van de Heer L. L. A. MAURENBRECHER, gewezen Resident van Sorong, een residentie, waartoe ook de zogenaamde „Vogelkop" (N.W. Nieuw-Guinea) behoort, ontving ik voor mijn collectie een balg van een door hem op 14 Aug. 1952 op het Aitindjoe-meer geschoten groen dwerggansje (♂).

MAURENBRECHER heeft deze eendensoort talrijk aangetroffen op 2 meren, die ongeveer in het midden van de „Vogelkop" zijn gelegen. Dit zijn het Aimaroe-meer en het Aitindjoe-meer. Al zijn deze beide meren ook geen bergmeren, ze liggen wel dieper in het binnenland dan de tot dusverre bekende verblijfplaatsen van *Nettapus pulchellus*. Zo ligt het Aimaroe-meer 1½ uur vliegen met de Catalina van Sorong, op ongeveer 300 m.b.z. en 50 km van de Zuidkust verwijderd. Dit meer is omgeven door „kalkgebergten". Het Aitindjoe-meer, dat veel kleiner is (lengte enige km;

breedte ongeveer 150 m), ligt tussen steile kalkrotsen en is U-vormig. Hemelsbreed ligt het 30 km ten Zuid-Oosten van het Aimaroe-meer.

Op beide meren trof hij dit dwerggansje talrijk aan. Boomeenden („meliwis”; een *Dendrocygna*-soort) waren wel aanwezig, maar niet talrijk. Op het Aimaroe-meer bovendien zeer algemeen de eveneens op Celebes voorkomende groenspiegel eend (*Anas superciliosa percna* Riley = *Anas poecilorhyncha rogersi* Mathews).

Het dwerggansje is zeer schuw en moeilijk onder schot te krijgen. Bij naderend gevaar kan het voortreffelijk duiken en grote afstanden onder water zwemmen.

In zijn „Die Vögel von Celebes” (Journal für Ornithologie 89, 1941, Heft 1, p. 16) beschouwt STRESEMANN *Nettapus pulchellus* als een waarschijnlijke broedvogel van Celebes. Deze vogel is slechts eens, nl. in 1869, door RIEDEL op het Limbottomeer bij Gorontalo buitgemaakt. Een nadere datum ontbreekt. Vermoedelijk baseert STRESEMANN deze uitspraak op zijn mening, dat dit dwerggansje buiten Australië zou broeden in Zuid-Nieuw-Guinea en de Zuid-Molukken. Bewijzen hiervoor werden niet aangevoerd.

Conform VAN BEMMEL in zijn „Birds of the Moluccan Islands” (Treubia 19, 1948, 2, p. 395), lijkt het mij waarschijnlijker — waar broedgevallen daar nimmer zijn geconstateerd — aan te nemen, dat, in ieder geval in de Zuid-Molukken, *Nettapus pulchellus* een wintergast uit Australië is. Vermoedelijk is dit ook het geval in N.W. Nieuw-Guinea. Daarvoor pleit m.i. het in grote aantallen bijéénzijn van deze eendensoort in de maand Augustus op de meren Jamur, Aimaroe en Aitindjoe en de waarneming van TOXOPEUS, die in Mei, Juni en Juli op het Waikolo-meer (Buru) enige exemplaren van deze eend heeft waargenomen (vergelijk SIEBERS „Fauna Buruana. Aves” (Treubia, 7, 5, Mai 1930, p. 216).

Of *Nettapus pulchellus* zijn broedgebied tot in Nieuw-Guinea heeft uitgebreid en eveneens broedvogel in de Zuid-Molukken (Buru, Ceram en Ambon) is, zal nog bevestigd dienen te worden.

In ieder geval is het voorkomen van dit dwerggansje op de meren in het binnenland van de „Vogelkop” — als zijnde een nog nieuw gebied — de vermelding waard.

Tenslotte een zeer summiere beschrijving van dit dwerggansje. De hoofdkleur op de bovendelen is een levendig glanzend groen. Een grote vlek aan de zijkant van de kop, de vleugels en de onderdelen (op de bovenborst na) zijn wit. Verder zijn bovenborst, flanken en staart (except de groene toppen) wit met fijne bruine en bruin-groene dwarsbandjes.

De afmetingen van het door MAURENBRECHER verzamelde ♂ zijn: vleugel 171, staart 89 en snavel slechts 22 mm.

Hilversum, Juli 1955.

Summary: On the occurrence of *Nettapus pulchellus* in N.W.-New Guinea.

The occurrence of the Green Pygmy Goose or Green Goose Teal in lakes of the centre of the so-called „Vogelkop” (N.W. New Guinea) has not been mentioned before. Mr. L. L. A. MAURENBRECHER, formerly Chief-Officer of the Civil Service at Sorong, has collected in Lake Aitindjoe a ♂ of *Nettapus pulchellus* on Aug. 14 th. 1952, now in my collection. In this lake and in Lake Aimaroe, in the same district, the Green Pygmy Goose was abundant, but very shy and the shooting was difficult.

In MAYR's "List of New Guinea Birds" (1941) N.W. New Guinea must be added to the given ranges. Aug. 11th 1903 DE BEAUFORT collected a couple of this Pygmy Goose in Lake Jamur, Geelvink Bay (northern New Guinea). In my opinion *Nettapus pulchellus* is perhaps a winter visitor from Australia, as there are no breeding records of this species from New Guinea, Moluccan Islands (Buru, Ceram, Ambon) and Celebes.

Resultaten van het ringonderzoek betreffende de vogeltrek, ingesteld door het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, XL (1953), 2

door

G. C. A. JUNGE en J. TAAPKEN

Columba palumbus L. — Houtduif.

238867	29-6-1951	18-1-1953 geschoten op het Domein „De Mick” bij
pull.	Den Helder	Brasschaat-Polygoon, prov. Antwerpen, België.
238015	20-5-1952	9-5-1953 geschoten in de Kralinger Hout, Rotterdam.
pull.	Kralinger Hout	
268331	16-5-1953	15-6-1953 geslagen door roofvogel te Renesse.
pull.	Renesse	
182391	10-6-1949	7-8-1953 geschoten te Harmersveld, gem. Leusden.
pull.	Amersfoort	
238857	31-5-1951	14-12-1953 geschoten te Wassenaar.
pull.	Den Helder	

Columba oenas L. — Holenduif.

236302	29-4-1952	20-1-1953 vermoedelijk door roofvogel geslagen te
pull.	Den Dolder	Soesterberg.
232873	8-8-1953	28-9-1953 geschoten in de Nieuwe Wetering, gem.
pull.	ibidem	Maartensdijk (U.).

Streptopelia turtur (L.) — Tortelduif.

23358-	tussen 24-5 en	laatste week van April 1953 dood gevonden te
ad.	17-6-1951	Kwintsheul.
	Loosduinen	
246848	14-6-1953	2-7-1953 doodgereden onder Rijnsburg.
pull.	Sassenheim	

Tyto alba (Scop.) — Kerkuil.

244778	15-10-1952	tussen 3-2 en 11-2-1953 gevangen te Lioessens onder
juv.	Holwerd	Holwerd.